

садомазохизъм. Тя съзнателно търси болката в любовта, защото знае, че спокойствието и липсата на болка я развалят. „Не обичаше ли Бенц, само защото съзнаваше, че го измъчва?“ Подобен реторичен въпрос срещаме и у Стаматов по повод любовта на жената: „Как обича, изменя, ревнува тя? Може ли да мъчи?“³⁹ А ето и поведението на Димовата Адриана към влюбените в нея млади хора: „Като измъчваше някого до смърт, тя също почваше да страда малко и заедно с това да го обича“. (Влиянието на „Градината на мъките“ от Октав Мирбо е очевидно, още повече, че името на произведението е вътъкано в „Роман без заглавие“).⁴⁰

Димов анализира дълбоките душевни катаклизми у своите героини, чиято сила на страстите може да бъде сравнена с антична трагедия. Стаматов е много наблюдателен - той е майстор на пластичния детайл. За Димов нюансите и полутоновете са от огромно значение - той е майстор на психологическия детайл. Те именно създават представата за богатство и динамичност на съкровения преживявания. Така прелестната, душевно щедрата Ирина, която по-късно се превръща в метреса, подвластна на порока, все пак успява, въпреки своята опустошеност на „жена-паразит“, да запази жизнеността си, „да не се продава напълно, да спасява винаги част от достойнството и гордостта си“⁴¹. Именно затова най-вече я обича фон Гайер. И въпреки че духът ѝ е развратен, а душата - опустошена, „в красотата ѝ - пише Димов - прозираше нещо здраво, топло и нежно, което изглеждаше несвойствено на света, в който живееше“⁴². Писателят неколккратно подчертава тая топлина в красотата ѝ, като елемент на характера, на човечността ѝ. Във второто, преработеното издание Лила, замислена като контрапункт на Ирина, не е лишена от привлекателност, въпреки че в красотата и има „някаква сурова и хладна острота“⁴³. Тя няма обаянието на Ирина, защото писателят я е превърнал в рупор на сектантския уклон в компартията и дори на така жадуваните срещи с Павел, Лила си служи с клишета от партийната фразеология. От „богинята на лова!“ обаче, както възхитено възкликва за Ирина барон Лихтенфелд, Димов е създал пленителен женски образ, особено богат с психологически нюанси. Тъй като оценките за нея - от мъже и жени, са не само сексуално оцветени, но и идеологически нюансирани в зависимост от мирогледните, хравствените и естетическите критерии. За роднините ѝ от село тя е поддържана жена. И само толкова. За братовчед ѝ Динко, който е и влюбен в нея, тя е непостижимата любима, жертва на порочния охолан живот, който ѝ предлагат Борис и „Никотиана“. Но понеже не е сектант, когато Ирина му